

ὥστε ἐντὸς τόσοῦ μόνου χρόνου κατέληξεν εἰς τὴν γενικὴν παραδοχὴν τῶν ἰδεῶν του, ἔδρασε τὸν ἰσχυρότατον αὐτὸν Σύνδεσμον, συνέστησε τοὺς σχολικοὺς αὐτοὺς ἀγῶνας περὶ ὧν διελάβομεν, καὶ παρίστατο εἰς αὐτούς, ὁ πρῶτος ὑπουργὸς τῆς Κοινότητος, ἐν θριάμβῳ, παρὰ τὸν Πρόεδρον τῆς Δημοκρατίας καὶ τὰς ἄλλας ἀρχάς, ὡς γενικὸς γραμματεὺς καὶ ἀπόλυτος πληρεξούσιος τοῦ Συνδέσμου. Σήμερον ὁ τρισπόστατος Πασκάλ Γκρουσσὲ δύναται ν' ἀναλάβῃ τελειῶς ὑπὸ τὸ ἀληθές του ὄνομα τὴν δόξαν τοῦ ἔργου τοῦ Φιλίππου Δαρὺλ καὶ τοῦ Ἀνδρέου Λωρὶ, καὶ ὁ ἀρχαῖος κοινοιστίας δύναται νὰ ἔχη εἰς τὸ ἐξῆς τὴν ὑπερήφανον καὶ σπανιοτάτην ἀνάμνησιν ὅτι ὑπῆρξεν ἥρωας δύο ἐπαναστάσεων, μιᾶς αἱματηρᾶς καὶ τραγικῆς καὶ φοικώδους, τῆς Κοινότητος, καὶ ἄλλης εἰρηρικῆς καὶ ἀναιμάκτου καὶ σώτηριος, τῆς σωματικῆς ἀναγεννήσεως τῆς Γαλλίας.

Τί φρονοῦν ἄρα γὰρ περὶ τῆς ἀπλῆς αὐτῆς ἱστορίας μιᾶς ἐθνικῆς ἰδέας, ἐνὸς συνδέσμου καὶ ἐνὸς ἀνδρός, οἱ παρ' ἡμῖν ἰσχυρίζομενοι ὅτι καὶ αὐτοὶ ἀσχολοῦνται καὶ ἐνδιαφέρονται καὶ ἀγωνίζονται περὶ τῶν τοιούτων; Μ.

Πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἐξεδόθη ἐν Γαλλίᾳ περίεργον καὶ λίαν ἐνδιαφέρον βιβλίον ἐπιγραφόμενον «*Ἀπομνημονεῦματα τοῦ Βίκτωρος Οὐγκώ, συγγραφέα παρ' ἐνὸς μάρτυρος τοῦ βίου του.*» Τὸ βιβλίον τοῦτο περιέχον πλείστα ὅσας ἀξιολόγους πληροφορίες περὶ τῶν παιδικῶν χρόνων καὶ τῆς πρώτης περιόδου τοῦ φιλολογικοῦ σταδίου τοῦ μεγάλου συγγραφέα καὶ ἀποδοθὲν διὰ τὴν μεγάλην αὐτοῦ ἀκριβείαν εἰς τὴν σύζυγον αὐτοῦ, οὐδέποτε ἔσχε τὴν τύχην νὰ μεταφρασθῆ εἰς τὴν ἡμετέραν γλῶσσαν, καίτοι τῆς τιμῆς ταύτης ἠξιώθησαν πλείστα ἄλλα ὁσήμενα καὶ ἀχρηστά ἔργα, ἔστιν ὅτι δὲ καὶ ἐξαμβλώματα ἀληθῆ τῆς νεωτέρας γαλλικῆς φιλολογίας, διὰ τοῦτο ἀπέμεινεν ἐντελῶς ἀγνωστον εἰς τὸ κοινὸν τῶν ἐλλήνων ἀναγνωστῶν. Ἡ Ἑστία ἀποφασίσασα νὰ δημοσιεῖ ἑκάστησε σελίδα καὶ περικοπὰς ἐκ τοιούτων συγγραμμάτων ἀρχαιότερων ἢ νεωτέρων, παραλαμβάνει ἐξ αὐτοῦ τὴν ἐπομένην τερπνὴν ἀφήγησιν τῆς πρώτης παραστάσεως τοῦ Ἑρνάνη, ἔνθα περιγράφεται ζωηρότατα καὶ πιστότατα ἢ συνταράττουσα τότε τὸ γαλλικὸν δημόσιον σφοδρὸν πάλην μεταξὺ τῶν ὀπαδῶν τῆς κλασικῆς καὶ τῆς ῥομαντικῆς σχολῆς.

Ἡ ΠΡΩΤΗ ΠΑΡΑΣΤΑΣΙΣ ΤΟΥ ΕΡΝΑΝΗ

Τὴν 1ην Ὀκτωβρίου 1829 ἐ Οὐγκώ, γράψας ἤδη τὸ δράμα *Μαριώρ Δελόρμ*, οὐτινος ἢ ἐν τῷ Ὠδείῳ παράστασις εἶχεν ἐμποδισθῆ πρό τινων μηνῶν ὑπὸ τῆς λογοκρισίας, ἀνέγνωσεν εἰς τὸ Γαλλικὸν Θέατρον τὸν Ἑρνάνη.

Τὸ δράμα ἐγένετο ὑποθύμως δεκτὸν καὶ πάραυτα διανεμήθησαν τὰ μέρη, τὸ τῆς δόνας Σόλας εἰς τὴν δεσποινίδα Μάρς, τὸ τοῦ Ἑρνάνη εἰς τὸν Φιρμέν, τὸ τοῦ δὸν Ρουὶ Γομέζ εἰς τὸν Ζοαννύ, τὸ τοῦ δὸν Καρλου εἰς τὸν Μισελῶ. Μικρὰ τινα μέρη ἐδέχθησαν καὶ ἐζήτησαν μάλιστα ν' ἀναλάβωσιν ἠθοποιοὶ μεγάλης ἀξίας, οἷοι ὁ Ρενιέ, ὁ Σανσὼν κπλ.

Τὰ πρῶτα γυμνάσια διεζήθησαν μετὰ πολ-

λῆς ζωηρότητος καὶ προθυμίας. Ὁ Μισελῶ καίτοι δὲν ἠγάπα πολὺ τὴν νέαν φιλολογίαν, ἦτο ὅμως ἀνεπτυγμένος καὶ εὐγενὴς τοὺς τρόπους. Ὁ Φιρμέν ἔτρεφε συμπαθειαν πρὸς τὰ δράματα μᾶλλον ἢ πρὸς τὰς κωμωδίας. Ὁ Ζοαννύ, ὅστις ἦτο λευκόθριξ ὡς ὁ δὸν Ρουὶ Γομέζ, ἦτο ἀρχαῖος στρατιωτικὸς ἀπολέσας δυὸ δάκτυλα ὅτε ἐμάχετο ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Οὐγκώ, πατέρα τοῦ Βίκτωρος. Δεικνύων τὴν ἠρωτικασμένην χεῖρά του πρὸς τὸν συγγραφέα ἔλεγεν αὐτῷ μετὰ τινος ἐμφάσεως συνήθους εἰς αὐτόν: «*Θὰ σεμνυνωμαι ὅτι ὑπηρετήσα νέος ὑπὸ τὸν πατέρα καὶ γέρον ὑπὸ τὸν υἱόν!*»

Ἡ νέα τέχνη εἶχεν ἤδη ἀγωνισθῆ ἐπιτυχῶς εἰς τὸ Γαλλικὸν Θέατρον, ὅπου ὁ Ἀλέξανδρος Δουμάς ἐδίδαξε τὸν Ἑρρίκορ Γ'. Ἀγνωστος σχεδὸν τὴν προτεραιάν καὶ μὴ ἔχων προηγουμένα τοιαῦτα ὥστε νὰ ἐξεγείρη τὸ μῖσος κατέλαβεν ἐξαπίνης τοὺς θιασώτας τῆς κλασικῆς σχολῆς, ἧτις δὲν ἠδυνήθη οὕτω ν' ἀμυνθῆ. Τὸ κοινὸν ἀφῆθεν ἐλεύθερον εἰς τὴν κρίσιν του καὶ κατὰ βάθος βαρυνθὲν ν' ἀκούη πάντοτε τὰς αὐτὰς τραγωδίας καὶ κωμωδίας κατεβλήθη ἀπὸ τὸ πλῆρες δράσεως καὶ ζωηρότητος νεανικὸν ἐκείνο δράμα καὶ κατεχειροκρότησεν αὐτό. Ἡ παρὰστασις τοῦ ὑπῆρξε θρίαμβος ἄνευ μάχης, ἐπιτυχία πανηγυρικῆ.

Ἡ δυσἀρέσκεια ἤρχισεν ἀπὸ τῆς δεσποινίδος Μάρς. Ἦτο τότε πεντηκοντοῦτις, ἐπόμενον δὲ ἦτο ν' ἀγαπᾷ τὰ δραματικὰ ἔργα ἅτινα εἶχε παραστήσει κατὰ τὴν νεότητά της ἢ τὰ ὑμιοζόντα πρὸς αὐτὰ καὶ νὰ ἀντιπαθῆ πρὸς τὰ προῖόντα τῆς νέας σχολῆς. Εἶχε δεχθῆ τὸ μέρος τῆς Δόνας Σόλας ἐκ φόβου μόνον μὴ τὸ ἀναλάβῃ ἄλλη καὶ τυχὸν θριαμβεύσῃ, ἀλλ' εἰς τὰ γυμνάσια ἐφέρετο μὲ ὀλίγην προθυμίαν καὶ ὑπεροπτικῶς. Οἱ θρίαμβοι οὐς ἤρατο κατὰ τὸ τριακονταπενταετὲς αὐτῆς σταδίου παρέχον αὐτῇ παντοδυναμίαν ἐν τῷ θεάτρῳ, ἦν ἐζήσκει καὶ ἐπ' αὐτῶν τῶν συγγραφέων. Ὁ Ἀλέξανδρος Δουμάς διηγεῖται ἐν ἐκτάσει εἰς τ' Ἀπομνημονεῦμα αὐτοῦ τὰς δυσκολίας ἃς ἡ ἐξοχος ἠθοποιὸς παρενέβαλλε κατὰ τὰ γυμνάσια. Ἡσθάνετο πρὸ πάντων ἀποστροφὴν ν' ἀπαγγείλῃ τὸν στίχον: *Vous êtes, mon lion, superbe et généreux* καθ' ἐκάστην δὲ ἀπηυθύνετο πρὸς τὸν συγγραφέα, ἀπαιτοῦσα παρὰ τὰς ἐξηγήσεις αὐτοῦ, νὰ ἐξελείψῃ ἢ ν' ἀντικαταστήσῃ τὸ σκανδαλώδες δι' αὐτὴν *mon lion* δι' ἄλλης ἐκφράσεως. Ὁ Οὐγκώ δυσανασχετήσας ἐπὶ τέλους ἐζήτησε παρ' αὐτῆς νὰ τοῦ ἐπιστρέψῃ τὸ μέρος τῆς. Ἡ δεσποινὶς Μάρς ὠχρίασεν πρῶτην φορὰν ἐζήτησαν παρ' αὐτῆς νὰ ἐπιστρέψῃ τὸ μέρος τῆς. Ἔως τότε οἱ συγγραφεῖς τὴν παρεκάλουν νὰ δεχθῆ αὐτὸ καὶ αὐτὴ ἠρνεῖτο. Ἡσθάνθη τὸ γόητρόν της ἐκλείπον. Διὸ ἀνεγνώρισε τὸ σφάλμα της καὶ ὑπε-

σκέθη νὰ μὴ παρεμβαλῆ ἄλλα προσκόμματα. Ἄλλ' ὅμως εἰς ἀντάλλαγμα ἐφαίνετο ψυχρὰ καὶ ἡ ψυχρότης τῆς μετεδόθη εἰς πάντας τοὺς ἄλλοις ἠθοποιοὺς ἐκτὸς τοῦ Ζουαννύ.

Πλὴν ὅμως τῆς ἐσωτερικῆς ταύτης ἀντιδράσεως ὑπῆρχε καὶ ἄλλη ἐξωτερικῆ. Οἱ συγγραφεῖς τῶν τραγωδιῶν καὶ τῶν κωμωδιῶν χαλεπῶς ἠνεύχοντο τὸν νεῆλυν, τὸν ἀπειλοῦντα τὰς φιλολογικὰς αὐτῶν ἀρχὰς καὶ τὰ συμφέροντά των. Ἐκρούοντο κρυφίως ὀπίσθεν τῆς θύρας, ἐξηναγκάζον τοὺς ἠθοποιοὺς νὰ λαλήσωσιν, ἐμάνθανον στίχους τινὰς τῆδε κάκεισε, οὕς διέστρεφον, διηγούντο μερικὰς σκηνὰς διακωμωδοῦντες αὐτὰς ἐπὶ τὸ ὑπερβολικώτερον, ἐφανταζόντο ἄλλας καὶ προσεπαθον παντὶ σθένει νὰ γελωτοποιήσωσι τὸ ἔργον. Εἰς συγγραφεῖς, οὐ τὰ ἔργα ἐδίδασκοντο εἰς τὸ Γαλλικὸν Θεῖατρον ἀνεκαλύφθη ἡμέραν τινὰ παριστάμενος κρυφίως εἰς τὰ γυμνάσια. Ἄλλοι μετέβαινον εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Βικτωρ Οὐγκώ προσποιούμενοι ὅτι ἦσαν ἐνθερμοὶ αὐτοῦ θαυμασταὶ καὶ μετὰ πολλὰς ἀδικροίτους παρακλήσεις κατῴρθον νὰ λαβῶσι παρ' αὐτοῦ μίαν ἢ δύο σκηνὰς ἐκ τοῦ δράματος, ἃς ἀνεκοῖνον κατόπιν ἡλλοιωμένας. Τραγικὸς τις συγγραφεὺς ἀκαδημαϊκὸς καὶ λογοκρίτης, ὅστις εἶχεν ἀναγνώσει τὸ δράμα ἕνεκα τῆς θέσεώς του, διακρίνετο διὰ τὴν ἀθυρόστομόν ταύτην καταφορὰν· ἐπειδὴ δὲ εἰς τῶν ἀκρατῶν του ἀγανακτήσας ἐδημοσίευσεν τὰ γενόμενα διὰ τοῦ τύπου, ὁ λογοκρίτης ἔγραψε πρὸς τὸν Οὐγκώ: ... «Τί λέγουσιν οἱ κητασκοποὶ σας (ἀπεκαλεῖ κητασκοποὺς τοὺς ἄλλους!) καὶ αἱ ὑποστηρίζουσαι ὑμᾶς ἐφημερίδες; ὅτι ἀπεκαλύψα τὸ μυστικὸν τοῦ ἔργου σας; ὅτι ἀνέφερα τοὺς στίχους σας ἐμπαιζῶν αὐτοὺς; Ἔστω καὶ ἀληθὲς ἂν ἦτο, κατὰ τί ἔσφαλα; Σὰς ἐπήνεσα ὅτε ἦσθε ἄξιος ἐπαῖνου· δὲν μοι ἐπιτρέπεται ἄρα γὰρ νὰ σὰς ψέξω ὅτε εἰσθε ἄξιος φόγου; Μήπως εἶνε ἱερά τὰ ἔργα σας; Ὅφειλομεν νὰ τὰ θαυμάζωμεν καὶ νὰ σιωπῶμεν; Δὲν πιστεύω ὅτι σκέπτεσθε τοιοῦτοτρόπως· δὲν ἔχετε βεβαίως τοιαύτην γελοῖαν φιλαυτίαν. Γινώσκετε ὅτι ὅστις ἐχειροκρότησεν εἰλικρινῶς τὰς πρώτας σας φῶδας εἶνε ἐλεύθερος νὰ καταδικάσῃ μετὰ τῆς αὐτῆς εἰλικρινείας τὰ νέα σας δράματα. . . .»

Αἱ πλεῖσταί των ἐφημερίδων ἦσαν ἐχθρικῶς διατεθειμέναι πρὸς τὸ δράμα. Αἱ ὑπουργικαὶ ἐφημερίδες ἐθεώρουν τὸν Βικτωρ Οὐγκώ ὡς λιποτάκτην καὶ δὲν τὸν ἐσυγχώρουν διότι εἶχεν ἀποπονηθῆ τὴν τελευταίως ἀπονεμηθεῖσαν αὐτῷ ὑπὸ τοῦ βασιλέως Καρόλου σύνταξιν, τὰ δὲ φιλελεύθερα ἐν τῇ πολιτικῇ φύλλα εἶχον συνεργάτας αὐτοῦ ἐκείνους τοὺς δραματικούς συγγραφεῖς, ὧν τὸ κράτος ἤρχετο νὰ καταλύσῃ. Ἡ *Συνταγματικὴ* ἰδίως, ἥτις πρὸ ὀλίγων μόλις ἐβδομαδιῶν εἶχεν ἐπακινέσει τὸ ἀδιαφθόρον τοῦ

ἀνδρός, κατεφέρετο ἐμμανῶς κατὰ τοῦ ποιητοῦ. Ἐφθασεν πρὸς τοὺς ἄλλοις ἐν θέατρον ν' ἀναβιβάσῃ ἐπὶ τῆς σκηνῆς του παρωδίαν τοῦ μὴ εἰσέτι παρασταθέντος δράματος. Ἐν τινι ἐπιθεωρήσει τῶν κυριωτέρων συμβάντων τοῦ ἔτους παρασταθείσῃ εἰς τὸ θέατρον τοῦ Κωμειδουλίου παρωδείτο ἡ σκηνὴ τῶν εἰκόνων, ἐνθα ὁ δὸν Ρουὺ Γομῆζ παρίστατο ὡς δαμαστής ἐπιδεικνύων ἄρκτους.

Ἄλλ' ἐπεκράτει καὶ ἄλλη ἀνησυχία. Τοῦ ὑποβλήθην εἰς τὴν λογοκρισίαν χειρογράφων δὲν εἶχεν ἐπιστραφῆ. Ὁ Βικτωρ Οὐγκώ μετεβάς εἰς τὸ γραφεῖον καὶ ἐξετάσας ἔμαθεν ὅτι ἡ ἐπιτροπὴ εἶχεν ἀναγνώσει καὶ ἐπιτρέψει τὴν παραστασιν τοῦ δράματος πρὸ δεκαπέντε ἡδὴ ἡμερῶν, ἀλλ' ὁ ὑπουργὸς ἀκόμη δὲν εἶδε τὴν ἀδειαν. Τέλος ὁ κ. Λαβουρδοννὰ ἐπίστρεψε τὸ χειρογράφων εἰς τὸ θέατρον ὑποδεικνύων «μικρὰς τινὰς μεταβολὰς, αἵτινες ἐκρίθησαν ἀναγκαῖαι.» Αἱ μικραὶ αὗται μεταβολαὶ ἡλλοίωνον τὰς κυριωτάτας τῶν σκηνῶν, διὸ ὁ συγγραφεὺς ἀντίστη καὶ ἠμύνη ὑπὲρ τῶν στίχων του ἕως ἐσχάτων. Ἐπειδὴ δὲ ἦτο πρόσφατον τὸ σκάνδαλον τῆς *Μαριῶν Δελόρμ*, ἐνέδωκεν ἡ ἐξουσία. Ἐνα μόνον στίχον δὲν ἠνέχθη ὁ ὑπουργός, τὸν ἐπόμενον:

Crois-tu donc que les rois à moi me sont sacrés?

Καὶ ὁ Ἐρνάνης ἐδέησε νὰ εἴπῃ:

Crois-tu donc que pour nous il soit des noms sacrés?

Ὁ χειμὼν τοῦ 1829 πρὸς τὸ 1830 ὑπῆρξεν ἐκ τῶν παγερωτάτων, καὶ ὁ Σηκουάνας ἦτο πεπηγὼς ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ δεκεμβρίου μέχρι τέλους φεβρουαρίου. Ὁ Βικτωρ Οὐγκώ μετέβαινεν εἰς τὸ θέατρον φέρων ἐλαφρὰ ὑποδήματα διὰ νὰ μὴ ὀλισθήσῃ καὶ συντριβῆ διερχόμενος τὰς γεφύρας. Ἐπὶ τῆς σκηνῆς τοῦ ἐφερον μικρὰν φορητὴν θερμαστραν. Συνεκρούοντο οἱ ὀδόντες τῶν ἠθοποιῶν κατὰ τὴν ἀπαγγελίαν καὶ οἱ στίχοι ἐπάγωνον εἰς τὰ χεῖλη των, διεξήγον δὲ ἐν τάχει τὰς σκηνὰς ὅπως μετεβάσι καὶ θερμανθῶσι παρὰ τὴν ἐστίαν. Διὸ τὸ ἔργον δὲν προὔχρει καὶ οἱ ἐχθροὶ ἐλάμβανον καιρὸν νὰ διοργανίσωσι τὴν ἀντίστασιν.

Τέλος τὸ δράμα ἦτο ἕτοιμον. Ἐπειδὴ προεβλέπετο δεινὴ ἡ ἀντιδρασίς, ἦτο ἀνάγκη ὑποστηρικτῶν. Ὁ ἔμμισθος χειροκροτητῆς τοῦ Γαλλικοῦ Θεάτρου τοσαυτὸς εἶχε χειροκροτήσῃ τὰ ἔργα τοῦ Κασμίρου Δελαβίνιε ὥστε ἐπὶ τέλους εἶχε καταντήσῃ θαυμαστής αὐτοῦ καὶ δὲν ἦτο πιθανόν ὅτι θὰ ἠγωνίζετο εἰλικρινῶς ὑπὲρ τῆς δραματικῆς ἐπὶ ἀναστάσεως καὶ κατὰ τοῦ δραματολογίου ἐξ οὗ εἶχε πλουτήσῃ. Διὸ ὁ Ταϊύλορ, ὅστις ἦτο βασιλικὸς ἐπίτροπος ἐν τῷ θεάτρῳ καὶ φίλος τοῦ Οὐγκώ προέβαινε τὸν χειροκροτητὴν τοῦ θεάτρου τοῦ Γυμνασίου, ὅστις εἶχεν ὑποχρεώσεις τινὰς πρὸς αὐτὸν καὶ περὶ τοῦ ὁ-

ποίου ἠδύνατο νὰ ἐγγυηθῆ, καίτοι αὐτός ἀφ' ἑτέρου εἶχε συνειθίσῃ νὰ χειροκροτῆ τὰ ἔργα τοῦ Σκριβ.

— Ἐκλέξατε, εἶπε πρὸς τὸν συγγραφέα ὁ βασιλικὸς ἐπίτροπος.

— Δὲν ἐκλέγω κανένα.

— Πῶς! δὲν θέλετε τὰ χειροκροτήματα;

— Δὲν θέλω τὰ χειροκροτήματα.

"Ὅτε ἡ εἰδησις αὕτη διεσπάρη εἰς τὸ θέατρον, πάντες ἐξέλαβον τὸν Βικτωρα Οὐγκῶ ὡς παραφρονήσαντα. Δὲν ἦτο δυνατόν νὰ παρασταθῆ δρᾶμα ἄνευ τῶν προητοιμασμένων χειροκροτημάτων, τὸ ἰδικόν του δὲ ἰδίως ἐκινδύνευεν, διότι ἂν δὲν ὑπεστηρίζετο ἔρρωμένως οἱ ἀντίπαλοι δὲν θὰ τὸ ἄφρινον νὰ τελειώσῃ. Ὁ συγγραφεὺς ὅμως ἀπήντα ὅτι πρὸ πάντων μὲν αὐτὸς δὲν ἠδύνατο νὰ ὑποφέρῃ τὰ χειροκροτήματα τῶν μισθωτῶν, κατόπιν δὲ ὅτι οἱ ὑποστηρικταὶ τοῦ παλαιοῦ δραματικοῦ εἶδους δὲν θὰ ἴσθαινοντο μεγαλὴν ζῆσιν πρὸς ὑπεράσπισιν τοῦ νέου ὅτι αὐτὸς δὲν ἤθελεν οὔτε τὸν χειροκροτητὴν

τοῦ Δελαβίνιε, οὔτε τὸν χειροκροτητὴν τοῦ Σκριβ, ὅτι εἰς ἔργον σχολῆς νέας ἤρμυζε κοινὸν θεάτρον νέον ὅτι ἀφοῦ ἤθελε τέχνην ἐλευθέραν ἐπόθει καὶ πλατεῖαν θεάτρον ἐλευθέραν. Πάντες ἠμοθύμως τὸν ἀπεδοκίμασαν καὶ προσεπάθησαν νὰ τὸν πείσωσι νὰ μεταβάλλῃ γνώμην· πλὴν αὐτὸς ἔμεινεν ἄκαμπτος, διὸ καὶ οἱ παραινούντες ἐγκατέλιπον εἰς αὐτὸν πᾶσαν τὴν εὐθύνην διὰ τὴν ἔκβασιν τοῦ δράματος.

Ἡ περιέργεια παρὰ τῷ κοινῷ ἦτο ζωηροτάτη. Κατὰ πᾶσαν στιγμὴν ὁ συγγραφεὺς ἐλάμβανεν ἐπιστολάς παρὰ διαφόρων παρακλητικὰς ὅπως προμηθεύσῃ αὐτοῖς θέσιν εἰς τὸ θέατρον διὰ τὴν πρώτην παραστασιν. Μεταξὺ τῶν γραφόντων ἦσαν ὁ Βενιαμὶν Κωνσταντῆ, ὁ Θιέρσο, ὁ Μεριμέ καὶ ἄλλοι.

Τὴν κοινὴν περιέργειαν ἐξῆπτον ἔτι μᾶλλον αἱ ἐφημερίδες. Τὸ ζήτημα εἶχε καταστήσῃ σχεδὸν πολιτικὸν καὶ ἀνεμιγνύοντο ἐν τῇ συζητήσει τὰ ὀνόματα τῶν ὑπουργῶν.

^{Ἐπιταὶ συνέγεια}

X*

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΙΤΣΟΣ

- Βασιλικὸς μοῦ ἔμυρισε, γιὰ ιδέστε ποῖος διαβαίνει; Ὁ Γιώργος Κίτσος διάβαινε ἔς τὰ Γιάννενα πηγαίνει, Ὡς τὰ Γιάννενα καὶ ἔς τὰ Ψηλὰ τ' Ἀλῆ-πασᾶ σαράγια.
- Πασιᾶ μ', πολλὰ ἔν τ' ἔτη σου. — Καλὸ ἔς τὸ Γιώργου Κίτσο.
- Γιώργε, πῶς τᾶχεις τὰ παιδιά, πῶς τᾶχ' ἔς τὰ παλ-
[ληχάρια;
- Σὲ προσκυνῶν', ἀφέντη μου, καὶ σοῦ φιλοῦν τὸ χερί.
- Γιώργε, πῶς τᾶχ' ἔς τὰ πρόβατα, Γιώργε πῶς τᾶχ' ἔς
[τὰ γίδια.
- Μὲ τοῦ Θεοῦ τὴ δύναμι, ἀφέντη μου, χιλιάζου.
- Φέρτε τοῦ Γιώργου μας καφέ, ἀνάψτε καὶ τσιμποῦκι.
- Καὶ τὸν Ἀράπη φώναξε κρυφὰ τοῦ κουβεντιάξαι Ὁ Γιώργος τὸ κατάλαβε καὶ σκάνεται καὶ φεύγει.

Τὸ ἀνέκδοτον τοῦτο Ἡπειρωτικὸν ἄσμα, τὸ εἰσέτι ἀδόμενον ἐκεῖ ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἤκουσα παρὰ ποιμῆνος τοῦ Πίνδου, ὅστις μὲ διαβεβαίωσιν ὅτι ἀναφέρεται εἰς τὸν Γεώργιον Κίτσον, τὸν ἀδελφὸν τῆς περιφήμου Βασιλικῆς τῶν Ἰωαννίνων, τῆς ὥραιας; Κυρᾶ - Βασιλικῆς, τὸν μεγαλοπρεπῆ καὶ ὀρειότατον ὡς ἡ ἀδελφὴ του ὄπλαρχηγὸν τοῦ Δελιδίου ἐπὶ τῆς Ἀλη-πασσαδικῆς ἐποχῆς, τὸν μετὰ ταῦτα διὰ τῆς ἀνδρείας αὐτοῦ ἀπαθανάτισαντα τὴν αἱματοφόρτον τοῦ Μεσο-λογίου Λουνεταν, τὸν υἱὸν τοῦ περιδοῆτου ἐπὶ ἀνδρεία καὶ πλούτῳ προύχοντος τῆς Πλεσοδίτης τῆς Ἡπείρου Κίτσου Κονταξῆ. Τὸν ὄπλαρχηγὸν τοῦτον Γεώργιον Κίτσον, καθ' ἃ μοὶ ἔλεγε, ὁ ποιμὴν, ὁ Ἀλῆς ἐμίσει τὸσον, ὅσον ἀπενάτηεν ἡγάπα τὴν ἀδελφὴν του Βασιλικῆν, τὴν ἐκ μικρᾶς ἡλικίας, ὡς γνωστὸν, ὑπ' αὐτοῦ ἀρπαγεῖσαν ἀπὸ τῶν ἀγκαλιῶν τῶν γονέων αὐτῆς διὰ τὴν ὠραιότητά της. Ἦθελε δὲ τὸν ἐξοντώσῃ ἔκτοτε, ἐάν δὲν ἐμεσολάβει ὁ πρὸς

τὴν Βασιλικὴν ἔρωσ αὐτοῦ, τὴν μόνην, πρὸς ἧς τὰς ἰκεσίας εἰ καὶ ἐναντίας τοῦ σκοποῦ καὶ τῆς θελήσεώς του, ἐκπεσε συγκαταθεθιμένος ὁ ἀνήμερος ἐκεῖνος γηραιὸς λύκος τῶν Ἰωαννίνων. Ἐν τούτοις ἐν τῇ ἐξάψει τῆς ὀμότητός του δις ἀπεπειράθη νὰ δολοφονήσῃ αὐτὸν, ἀλλ' αἱ προσπάθειαι του κατ' ἀμφοτέρας τὰς περιστάσεις ἀπέβησαν μάταιαι. Καὶ πρῶτον μὲν παρεσκευάσε δι' αὐτὸν φύλλα νικιοτιανῆς διὰ κωνείου, ἀλλ' ἐνοήθη ὑπὸ τοῦ εὐφυοῦς ὄπλαρχηγοῦ, τοῦ οὐδέποτε πιστῶς ἐρειδομένου εἰς τὰς πράξεις καὶ τοὺς λόγους τοῦ δολοῦ Βεζύρη, δὲ πάντες τότε ἐγίνωσκον ἄλλοι λέγουσιν ὅτι ὁ Ἰωάννης Κωλέττης ἰατρὸς τότε ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ εἰδοποίησε τὸν Γεώργιον περὶ τοῦ δόλου. Ὑστερον δὲ προσεκάλεσεν αὐτὸν εἰς μέγα κυνηγέσιον, καθ' ὃ παρήγγειλε δύο ἐκ τῶν πιστῶν δημίων του νὰ πυροβολήσωσι κατ' αὐτοῦ. Τότε ἐπληρώθη βαρέως ὁ Γεώργιος καὶ ἤθελεν ἴσως ἀποθάνῃ νοσηλευόμενος ὑπὸ τῶν ἰατρῶν τοῦ πασσᾶ, ἂν ἡ Βασιλικὴ ἐπὶ τῷ ἀπασιῶ ἀκούσματι δὲν ἀπήτει ἐπιμόμως παρὰ τοῦ Ἀλῆ τὴν ἰασίν του καὶ ἂν δὲν κατετρόμαξεν αὐτὸν φοβερίζουσα ὅτι αὐτοχειριαζομένη ἤθελε συναποθάνῃ μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ της. Ἐντρομος ὁ Ἀλῆς οὐ μόνον ἀνέθεσε τὴν θεραπείαν τοῦ ὄπλαρχηγοῦ εἰς τὸν ἰκανώτερον τῶν χειρουργῶν του, ἀλλὰ καὶ αὐτοπροσώπως ἐπετήρει τὴν ἰασίν του. Καὶ οὕτως ἐσώθη καὶ τότε ὁ ἀνδρεῖος Γεώργιος, ἵνα ὕστερον πέσῃ ἐνδύξως ὑπὲρ Πατρίδος παρὰ τὸ Μεσολόγγιον, παρ' ὃ κατὰ μοιραίαν συμπτώσιν ἐπέπρωτο ν' ἀποθάνῃ μετὰ τινὰ ἔτη καὶ ἡ περιδοῆτος ἀδελφὴ του, μακρὰν τῶν μεγάρων καὶ τῶν θησαυρῶν τοῦ Φαλάριδος τῆς Ἡπείρου. Εἰς τὴν πρώτην δολοφονικὴν ἀπόπειραν τοῦ Ἀλῆ ἀναφέρεται τὸ ἀνωτέρω ἄσμα.

Κ. Δ. ΚΡΥΣΤΑΛΛΗΣ.